

Implementarea Strategiei Naționale de Integritate și Anticorupție (SNIA) în anul 2020

SNIA: contextul general

Declarând ca scop „Integritatea în loc de corupție”, SNIA¹ a urmărit ca obiective:

- Descurajarea implicării în acte de corupție;
- Recuperarea produselor infracțiunilor de corupție;
- Etica și integritatea în sectoarele public și privat;
- Protecția avertizorilor de integritate și a victimelor corupției;
- Transparența instituțiilor publice și finanțării partidelor;
- Educarea societății și a funcționarilor.

Bazându-se pe conceptul Sistemului național de integritate², au fost trasate priorități pentru șapte piloni:

- I. Parlamentul;
- II. Guvernul, sectorul public și administrația publică locală;
- III. Justiția și autoritățile anticorupție;
- IV. Comisia Electorală Centrală și partidele politice;
- V. Curtea de Conturi;
- VI. Avocatul Poporului;
- VII. Sectorul privat.

Procesul de implementare a SNIA a fost monitorizat de trei grupuri de monitorizare – atât din perspectiva progresului, cât și din perspectiva impactului produs. Măsurarea progresului cantitativ s-a efectuat prin atribuirea, pentru fiecare acțiune, a următoarelor calificative:

Realizat	pentru >90% din indicatori realizați
În proces de realizare	pentru indicatori realizați între 30%-60% sau indicatorii care presupun realizarea în continuu a acțiunii
Parțial realizat	pentru >30% din indicatori realizați, statutul cărora presupune finalitatea activităților pentru termenul stabilit de raportare
Nerealizat	pentru <30% din indicatori realizați

Implementarea SNIA: date generale

Generalizând datele oferite de autorități³, reținem că, spre finele anului 2020, din acțiunile SNIA, 52% au fost realizate, 39% - parțial realizate, 7% - nerealizate și 2% - necalificate (a se vedea tabelul de mai jos).

Gradul de realizare a acțiunilor SNIA către sfârșitul anului 2020, în funcție de Pilon					
Pilon	Realizat	Parțial	Nerealizat	Necalificate	Total
I	4	8	0	0	12
II	13	22	0	2	37
III	21	9	5	1	36

¹ Hotărârea Parlamentului nr. 56 din 30.03.2017 privind aprobarea Strategiei naționale de integritate și anticorupție pentru anii 2017-2020, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 216-228, 30.06.2017, art. 354.

² Pentru detalii a se vedea: Transparency International, National Integrity System Assessments, <https://www.transparency.org/en/national-integrity-system-assessments>

³ Centrul Național Anticorupție, Raport de monitorizare a implementării Strategiei Naționale de Integritate și Anticorupție pentru anii 2017-2020, Perioada de raportare: anul 2020, https://cna.md/public/files/Raport_SNIA_2020.pdf - este neclar motivul pentru care, atribuind calificative, autoritățile evită să generalizeze informațiile.

IV	10	1	1	0	12
V	2	4	2	0	8
VI	6	2	0	0	8
VII	10	3	1	0	14
Total	66	49	9	3	127

Sursă: Elaborat de autor în baza „Centrul Național Anticorupție, Raport de monitorizare a implementării Strategiei Naționale de Integritate și Anticorupție pentru anii 2017-2020, Perioada de raportare: anul 2020”

Rezultatele denotă deficiențe în procesul de planificare, implementare, monitorizare și evaluare strategică.

În primul rând, remarcăm ponderea acțiunilor care au avut un caracter permanent - 55 (43%) de acțiuni din 127 de acțiuni planificate. Aceste acțiuni au ținut inerent de atribuțiile și activitatea curentă a autorităților implementatoare, neavând conotație strategică. Incluziunea unor astfel de acțiuni în documente de politici publice generează statistici aparent impunătoare, însă strategic irelevante. Nivelul de implementare a unor astfel de acțiuni este greu de evaluat. Or, în fapt, ar trebui să fie măsurați indicatorii de eficiență instituțională. Drept dovadă, invocând diferite motive, nici autoritățile nu au reușit să acorde vreun calificativ nivelului de implementare a trei acțiuni:

Acțiune	Termen	Responsabil
Asigurarea respectării regimului declarării averii și intereselor personale	Permanent, cu verificarea anuală a indicatorilor de progres	Entitățile publice ai căror agenți publici sunt subiecți ai declarării averii și intereselor personale, ANI, CNA
Înaintarea acțiunilor de regres împotriva persoanelor responsabile de condamnarea Republicii Moldova la CtEDO	Permanent, cu verificarea semestrială a indicatorilor de progres	PA, MJ
Înaintarea acțiunilor de regres în interesul statului pe dosarele privind infracțiunile de corupție și conexe corupției	Permanent, cu verificarea anuală a indicatorilor de progres	PA

În al doilea rând, reținem ponderea acțiunilor calificate ca parțial realizate - 39% din acțiunile planificate. Constituie o problemă atribuirea acestui calificativ unor acțiuni care, în esență, nu pot fi calificate decât ca realizate sau nerealizate. Drept exemplu poate servi una din acțiunile ce țin de promovarea eticii deputaților:

Acțiune	Termen	Responsabil
Adoptarea cadrului normativ național privind etica și conduita deputatului în Parlament	I/2018	Parlament

Potrivit autorităților, prevederi relevante au fost incluse într-un capitol separat al proiectului Codului regulilor și procedurilor parlamentare (nr. 374 din 02.11.2018).⁴ La fel, în procedură legislativă, se menține și proiectul Codului de etică și conduită a deputatului în Parlament (nr.

⁴ Parlamentul Republicii Moldova, Proiecte de acte legislative, Proiectul Codului regulilor și procedurilor parlamentare, <http://parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/4433/language/ro-RO/Default.aspx>

135 din 04.04.2016).⁵ Rămâne neclar raționamentul pentru care s-a renunțat de la un cod separat de etică și conduită, ca și raționamentul pentru care s-a decis includerea unor norme speciale în proiectul Codului regulilor și procedurilor parlamentare și nu promovarea unor modificări în Legea nr. 39/1994 despre statutul deputatului în Parlament. Or, perspectivele Codului regulilor și procedurilor parlamentare sunt îndoielnice – de la 22 noiembrie 2018, data adoptării în prima lectură, Parlamentul nu a revenit la proiect. Oricum, acțiunea ar trebui să fie catalogată ca fiind nerealizată atât timp cât nu există cadru normativ național privind etica și conduita deputatului în Parlament. Reamintim că una din recomandările Grupul de State contra Corupției (GRECO) este similară, fiind catalogată de forul internațional ca nerealizată.⁶

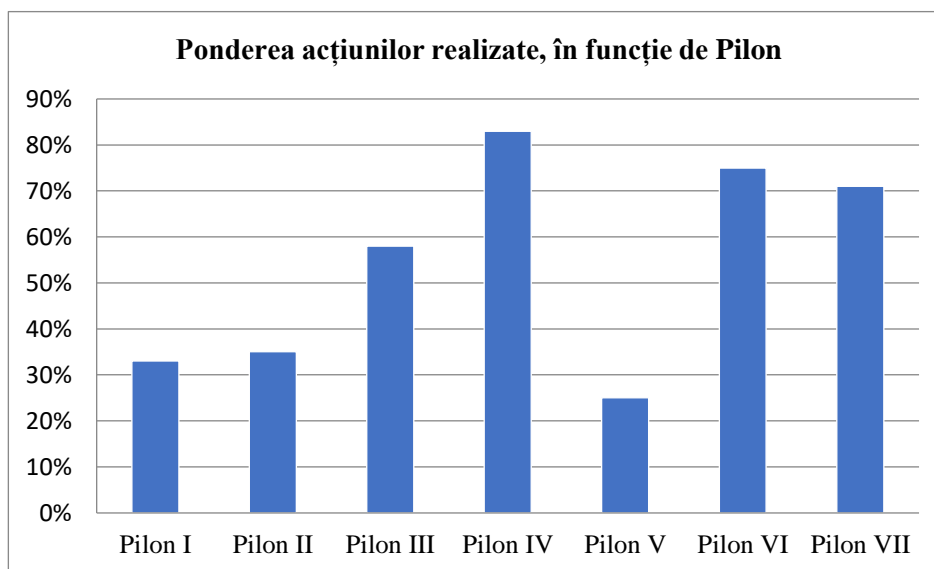
În al treilea rând, atragem atenția asupra calificării nejustificate a unor acțiuni ca realizate. Drept exemplu, poate servi una din acțiunile ce țin de prioritatea despăgubirii victimelor corupției.

Acțiune	Termen	Responsabil
Elaborarea și promovarea unor ghiduri pentru victimele corupției privind procedurile de obținere a despăgubirilor	I/2018 – IV/2020	CNA, PA, CNAJGS, CSJ

Rămâne neclar raționamentul pentru care acțiunea a fost calificată ca realizată, dacă, cu referință la alte acțiuni ce țin de aceeași prioritate, se raportează că astfel de ghiduri nu au fost elaborate/promovate, Procuratura Anticorupție considerându-le inoportune – victimele infracțiunilor de corupție beneficiază de dreptul de a fi despăgubite în condițiile generale, ca și victima oricărei alte infracțiuni, fără vreun specific.

Nivelul de implementare a SNIA în funcție de Pilon

În contextul SNIA, cel mai prost poziționat este Pilonul V, Curtea de Conturi (CC), în privința acestuia raportându-se ca realizate 25% din totalul acțiunilor.

Sursă: Elaborat de autor în baza „Centrul Național Anticorupție, Raport de monitorizare a implementării Strategiei Naționale de Integritate și Anticorupție pentru anii 2017-2020, Perioada de raportare: anul 2020”

⁵ Parlamentul Republicii Moldova, Proiecte de acte legislative, Proiectul legii privind Codul de etică și conduită a deputatului în Parlament,

<http://parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/3158/language/ro-RO/Default.aspx>

⁶ Grupul de State contra Corupției este un organism al Consiliului European, înființat în anul 1999, pentru a spori capacitatea anticorupție a statelor membre printr-un proces dinamic de evaluare și de presiune reciprocă. Raportul de evaluare a Republicii Moldova în runda a IV-a, precum și cele două rapoarte de conformitate, pot fi accesate la link-ul: <https://www.coe.int/en/web/greco/evaluations/republic-of-moldova>

De altfel, o evaluare alternativă a acestei autorități, efectuată în anul 2021, reconfirmă mai multe deficiențe instituționale, cum ar fi:⁷

- fluctuația ridicată a cadrelor;
- caracterul lacunar al Legii nr. 260/2017 privind organizarea și funcționarea Curții de Conturi a Republicii Moldova în partea ce ține de modul de organizare și desfășurare a concursului pentru suplinirea funcțiilor de membru al CC – procedurile de concurs previzibile, transparente și uniforme ar spori credibilitatea instituțională;
- nefinalizarea procesului de autoevaluare a integrității, fiind necesare aprobarea și implementarea unui plan intern de integritate;
- neaudierea rapoartelor CC în plenul Parlamentului;
- neasigurarea auditului extern al rapoartelor financiare ale CC pentru anii 2019 și 2020;
- vizibilitatea redusă a comisiei parlamentare de profil;
- necesitatea dezvoltării paginii web oficiale a CC, în vederea sporirii accesibilității și transparenței instituționale;
- ineficiența, în practică, a Consiliului de cooperare CC-organele de drept.

Însă, și mai multe probleme au fost reținute, într-o evaluare din anul 2020, în privința Comisiei Electorale Centrale (CEC):⁸

- legea oferă CEC resurse adecvate pentru a-și realiza misiunea, o problemă constituind reprezentarea insuficientă a instituției în teritoriu;
- CEC dispune de resurse adecvate pentru a-și realiza misiunea, probleme constituind: insuficiența spațiilor de lucru, inclusiv a celor necesare depozitării securizate a echipamentelor și materialelor electorale; fluctuația ridicată a cadrelor și calificarea insuficientă a personalului (competențe tehnice și comportamentale subdezvoltate); calificarea insuficientă a funcționarilor electorali, în special, în cazul membrilor consiliilor electorale de circumscripție electorală și ai birourilor electorale ale secțiilor de votare, desemnați de partidele politice;
- cadrul legal conține reglementări menite să asigure independența CEC, însă acestea nu sunt suficiente, fiind oportună revizuirea modului de numire a membrilor CEC – eventuala numire a acestora în baza criteriilor de profesionalism urmare a unui concurs public;
- CEC nu este percepută ca autoritate independentă, fapt determinat, în special, de modul de constituire a acesteia, dar și de verificarea formalizată a candidaților, precum și lipsa unor audieri veritabile ale acestora;
- cadrul legal privind transparența CEC nu este dezvoltat prin reguli interne de organizare a procedurilor de consultare publică în procesul de elaborare și adoptare a deciziilor;
- CEC asigură transparența activității sale și a procesului electoral, însă aceasta necesită a fi sporită, la fel, fiind insuficientă transparența consiliilor electorale de circumscripție electorală și a birourilor electorale ale secțiilor de votare;
- deși există prevederi, în temeiul cărora CEC poate fi responsabilizată, acestea nu sunt lipsite de deficiențe, nefiind suficient de cuprinzătoare și explicite: nu este prevăzut caracterul public al audierii rapoartelor CEC; contenciosul electoral este lacunar și defectuos. Astfel, sunt insuficient reglementate: modalitatea de depunere și examinare a contestațiilor de către cetățenii care votează în birourile electorale constituite în

⁷ Transparency International – Moldova, Curtea de Conturi: evaluare instituțională alternativă, Chișinău, 2021, http://www.transparency.md/wp-content/uploads/2021/03/TI_Moldova_Chamber_of_Accounts_Alternative_Institutional_Evaluation.pdf

⁸ Transparency International- Moldova, Raport de evaluare a Comisiei Electorale Centrale din perspectiva Sistemului Național de Integritate, Chișinău. 2020, <http://www.transparency.md/wp-content/uploads/2020/10/Raport-evaluare-CEC-1.pdf>

străinătate; procedura de examinare a contestațiilor formulate în ziua alegerilor, care nu au putut fi depuse în instanța de judecată în aceeași zi; organul competent să examineze contestațiile privind administrarea alegerilor, după ziua alegerilor; necesitatea sau lipsa necesității respectării procedurii prealabile în cazul depunerii contestațiilor privind administrarea alegerilor, după ziua alegerilor; termenul de soluționare a contestațiilor privind administrarea alegerilor, după ziua alegerilor, inclusiv în cazul depunerii contestației de alegătorii care au votat în străinătate cu luarea în considerare a diferenței de fus orar;

- Codul electoral nu conține decât un anumit regim de restricții impus funcțiilor de membru al CEC, fără ca acesta să fie dezvoltat prin reguli de etică și deontologie;
- CEC aplică instrumentarul menit să asigure integritatea instituțională, însă eforturile în acest sens urmează a fi consolidate;
- în partea ce ține de monitorizarea campaniilor electorale, CEC nu dispune de autoritate și resurse pentru a monitoriza, efectiv și eficient, finanțele partidelor politice, dar și cheltuielile concurenților electorali în campanie electorală. Probleme constituie: nereglementarea mediului informațional on-line în perioada electorală; reglementări insuficiente privind utilizarea resurselor administrative în perioada electorală; impactul redus al programelor de informare dedicate populației, inclusiv - grupurilor specifice; lipsa pluralismul politic în mass-media;
- în ceea ce privește administrarea alegerilor, se mențin probleme determinate de: instabilitatea cadrului legal; calitatea listelor electorale; înregistrarea prealabilă a alegătorilor; accesibilitatea redusă a secțiilor de votare pentru persoanele cu dizabilități; calitatea prevederilor menite să asigure integritatea procesului electoral; calitatea programelor de promovare a comportamentului antifraudă electorală.

Reamintim că CEC și partidele politice este cel mai bine poziționat pilon în contextul SNIA, fiind raportate ca realizate 83% din acțiunile planificate. Chiar dacă luăm în considerare că SNIA, cu referire la acest pilon, își propunea ca priorități „Transparența finanțării partidelor politice și a campaniilor electorale” și „Controlul eficient al finanțării partidelor politice și a campaniilor electorale”, realizările sunt greu de perceput ca atare în condițiile în care CEC nu dispune de vreo subdiviziune specializată în efectuarea controlului finanțării partidelor politice și a campaniilor electorale.⁹ Toate acestea reconfirmă, într-un anumit sens, caracterul defectuos al planificării strategice în domeniul anticorupție – acțiunile incluse în documente de politici publice nu sunt suficient de relevante și, în fapt, nu răspund problemelor reale cu care se confruntă autoritățile. Această constatare este dovedită și prin analiza restanțelor SNIA.

Restanțele SNIA

Potrivit autorităților, au fost catalogate ca nerealizate nouă acțiuni.

Acțiune	Termen	Responsabil
Instituirea instanțelor/completelor de judecată specializate pentru examinarea dosarelor pentru acte de corupție și conexe corupției	III/2017	Parlament, MJ, CSM, CSJ

Un proiect în acest sens a fost înregistrat în Parlament - proiectul de Lege cu privire la Curtea Anticorupție a Republicii Moldova (proiectul nr. 264 din 19.06.2020).¹⁰ În fapt, oportunitatea

⁹ A se vedea organigrama CEC - <https://a.cec.md/ro/organigrama-2802.html>

¹⁰ Parlamentul Republicii Moldova, Proiecte de acte legislative, Proiectul de Lege cu privire la Curtea Anticorupție a Republicii Moldova, <http://parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/5119/language/ro-RO/Default.aspx>

instituirii instanțelor judecătorești specializate anticorupție continuă să fie discutată, iar proiectul de lege înregistrat comportă mai multe deficiențe:¹¹

- Proiectul suscită probleme de constituționalitate;
- Proiectul nu este suficient fundamentat;
- Proiectul nu este justificat din perspectiva cost-beneficiu;
- Proiectul ar putea să sporească riscurile de corupție în judecarea cauzelor de corupție și aferente corupției.

În fond, includerea în documente de politici publice a unor acțiuni, fără o analiză fundamentală a oportunității, constituie o problemă notorie.

Acțiune	Termen	Responsabil
Asigurarea instanțelor/completelor de judecată specializate pentru examinarea dosarelor pentru acte de corupție și conexe corupției cu resurse umane, tehnice și financiare suficiente, în conformitate cu prevederile legale ce reglementează statutul judecătorilor din aceste instanțe/complete de judecată	III/2017, 2018, 2019, IV/2020	Parlament, CSM, MJ, MF

Acțiunea este subsecventă celei menționate supra – nerealizarea primei a determinat nerealizarea celei de-a doua.

Acțiune	Termen	Responsabil
Elaborarea și adoptarea Strategiei naționale de recuperare a bunurilor infracționale	III/2018	CNA, Parlament

Se atestă aceleași deficiențe – deficiențe legate de oportunitate. Autoritățile insistă asupra faptului că ar fi mai degrabă utilă elaborarea unui mecanism național de coordonare a activității de recuperare a bunurilor infracționale.

Acțiune	Termen	Responsabil
Campanie de sensibilizare a victimelor corupției cu privire la dreptul lor de a obține despăgubiri	I/2018-II/2019	CNA

O altă deficiență în planificarea strategică – lipsa unei viziuni comune a autorităților asupra unor sau altor aspecte legate de implementare. Cu referire la această acțiune, pe de o parte, Centrul Național Anticorupție insistă asupra faptului că acțiunea ar putea fi realizată doar după elaborarea Studiului privind posibile mecanisme de despăgubire a victimelor corupției, inclusiv după elaborarea unui Ghid privind procedurile de despăgubire. Pe de altă parte, Procuratura Anticorupție consideră inoportună elaborarea vreunui ghid în acest sens - victimele infracțiunilor de corupție beneficiază de dreptul de a fi despăgubite în condițiile generale, ca și victima oricărei alte infracțiuni, fără vreun specific.

Acțiune	Termen	Responsabil
Instruirea avocaților cu privire la asistența juridică acordată victimelor și părților vătămate în cadrul procedurilor penale privind infracțiunile de corupție și conexe corupției	I/2018-IV/2020	CNA, UA, CNAJGS

¹¹ Transparency International – Moldova: opinie la proiectul de Lege cu privire la Curtea Anticorupție a Republicii Moldova, http://www.transparency.md/wp-content/uploads/2020/07/PR_Proiectul-legii-Curtea-anticoruptie.pdf

Potrivit autorităților, acțiunea este subsecventă celei de mai sus.

Acțiune	Termen	Responsabil
Clarificarea responsabilității și a rolului părților interesate/observatorilor în perioadele interelectorale, inclusiv a drepturilor acestora în contextul monitorizării modului de finanțare a partidelor politice	I/2018	CEC, Parlament

O altă deficiență a procesului de planificare – planificarea unei acțiuni, care, pornind de la cadrul legal, este de nerealizat. Statutul observatorilor este reglementat de Codul electoral și Regulamentul privind statutul observatorilor și procedura de acreditare a acestora, aprobat prin Hotărârea CEC nr. 332/2006. În sensul acestor acte, observatorii sunt persoanele cu drept de vot, autorizate în modul stabilit, care pot reprezenta organizații sau instituții interne, străine și internaționale și care au misiunea de a urmări modul de organizare și desfășurare a alegerilor. Astfel, monitorizarea de către observatori a modului de finanțare a partidelor politice poate fi realizată doar în perioada electorală care, potrivit art. 1 din Codul electoral, este perioada de timp cuprinsă între ziua aducerii la cunoștință publică a datei alegerilor și ziua în care rezultatele alegerilor sunt confirmate de către organele competente. De altfel, monitorizarea modului de finanțare a partidelor politice ca activitate generală poate fi realizată de către orice persoană, atât în perioada pre și post electorală, cât și nemijlocit în perioada electorală, în condițiile prevăzute de Codul electoral, Legea nr. 133/2011 privind protecția datelor cu caracter personal și Legea nr. 982/2000 privind accesul la informație. În acest sens nu sunt necesare reglementări suplimentare, drept dovadă servind multiplele monitorizări efectuate de asociațiile obștești.

CEC opta pentru excluderea acțiunii din SNIA. În acest context, reiterăm că prin documente de politici publice nu se instituie norme de drept. Pentru acest motiv, documentele de politici publice nu pot fi supuse modificării. Prin aceasta s-ar pierde esența documentului de politici publice – planificarea anumitor activități în timp – și s-ar compromite scopul procesului de monitorizare și evaluare. Or, poți atinge 100% de acțiuni realizate prin amendarea corespunzătoare a textului documentului de politici publice.

Acțiune	Termen	Responsabil
Realizarea misiunii de audit al CC, întocmirea și publicarea raportului de audit financiar al CC	IV/2017, III/2018, 2019, 2020	Parlament, CC

În fapt, Parlamentul de legislatura a X-a nu a întreprins nimic întru realizarea acțiunii.

Acțiune	Termen	Responsabil
Crearea unui mecanism de comunicare cu donatorii externi cu privire la suspiciunile de fraudă, corupție, iregularități și conflicte de interese identificate de Curtea de Conturi în procesul auditului activității entităților publice care au beneficiat de asistență externă	II/2018	CC

CC a raportat că, urmare a solicitării transmise în adresa Curții de Conturi Europene, privind semnarea unui acord de cooperare, aceasta din urmă a informat că activează în baza mandatelor și procedurilor aplicabile instituțiilor supreme de audit și nu încheie acorduri de cooperare formale cu instituțiile omoloage din alte state. În perioada anului 2020, nu au avut loc comunicări cu donatorii externi cu privire la aspectele vizate în acțiune.

Acțiune	Termen	Responsabil
Îmbunătățirea legislației în domeniul filantropiei și sponsorizărilor pentru a asigura transparența în actele de caritate ale societăților comerciale, pentru a evita conflictele de interese și a asigura utilizarea donațiilor în scopurile propuse	IV/2017	MF, ANI, Parlament

Un alt exemplu de planificare defectuoasă – neclaritate în ceea ce privește autoritatea responsabilă de implementare. Potrivit autorităților, Ministerul Finanțelor insistă asupra caracterului impropriu al atribuțiilor ce îi revin Serviciului Fiscal de Stat prin art. 23 din Legea nr. 1420/2002 cu privire la filantropie și sponsorizare. Pentru același motiv – Ministerul Finanțelor nu-și asumă acțiunea respectivă, situația rămânând neclarificată.

Concluzii și recomandări

Statisticile privind implementarea SNIA sunt modeste - spre finele anului 2020, din acțiunile SNIA, au fost realizate doar 52%. Rezultatele se percep ca unele și mai modeste, dacă luăm în considerare:

- ponderea mare a acțiunilor care au avut un caracter permanent - 43% din acțiunile planificate;
- ponderea mare a acțiunilor calificate ca parțial realizate - 39% din acțiunile planificate;
- deficiențele metodologiei și grilei de evaluare a nivelului de realizare a acțiunilor – s-au calificat ca parțial realizate acțiuni care, în esență, nu pot fi calificate decât ca realizate sau nerealizate, precum și s-au calificat ca realizate acțiuni care, în esență, au rămas nerealizate.

Rezultatele implementării SNIA denotă deficiențe:

- planificarea strategică fără o analiză fundamentală a problemelor și în lipsa vreunei viziuni comune a autorităților implementatoare asupra necesităților;
- includerea în documente de politici publice a unor acțiuni irelevante și inoportune;
- includerea în documente de politici publice a unor acțiuni care nu pot fi realizate în esență sau nu pot fi realizate de autoritățile cărora le-au fost atribuite;
- includerea în documente de politici publice a unor acțiuni fără conotație strategică, acțiuni cu un caracter permanent care derivă nemijlocit din atribuțiile autorităților implementatoare. Pe de o parte, sunt generate statistici privind acțiuni realizate, acestea, însă, neavând impact strategic asupra domeniului. Pe de altă parte, dacă nu sunt asigurate premise pentru realizare, acțiunile rămân nerealizate.

În final, ar fi recomandabilă elaborarea următorului document de politici publice în domeniu potrivit standardelor de bună guvernare și în strictă conformitate cu exigențele Regulamentului cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 386/2020.

Documentul a fost realizat în cadrul proiectului „Consolidarea statului democratic de drept: contribuția societății civile” implementat de Transparency International – Moldova și susținut financiar de Ambasada Regatului Țărilor de Jos. Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă neapărat poziția finanțatorilor.